

GEMEENTE ENSCHEDE

VISIE GEMEENTELIJKE

BEGRAAFPLAATSEN

ENSCHDE

BIJLAGEN

ENSCHDE

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
1.OVERZICHT GEGEVENS BEGRAAFPLAATSEN	4
2.OVERZICHT DIENSTEN BEGRAAFPLAATSEN	6
3.WAARDEN PER GEMEENTELIJKE BEGRAAFPLAATS	7
3.1 OOSTERBEGRAAFPLAATS	7
3.2 WESTERBEGRAAFPLAATS	16
3.3 R.K. BEGRAAFPLAATS	26

INLEIDING

In dit document vindt u de bijlagen ter onderbouwing bij de “Visie gemeentelijke begraafplaatsen Enschede”.

1.OVERZICHT GEGEVENS

BEGRAAFPLAATSEN

Onderstaand vindt u een overzicht van de gegevens per begraafplaats

	Oosterbegraafplaats	Westerbegraafplaats	R.K.-begraafplaats
Adres	Noord-Esmarkerrondweg 407	Hengelsestraat 487	Gronausestraat 405
Opp	13 ha	Ruim 9 ha	3 ha
Status	Actief begraven	Actief begraven	Alleen bijzettingen
In gebruik genomen	1899	1921 (3 ha)	1927
Uitbreiding(en)	1923-1926	1949	-
Gesloten ¹	Nee	Nee	Nee, nog niet; afspraken tussen kerkbestuur en gemeente uit 1980
Functie	Begraafplaats/herdenk ark	Begraafplaats/herdenk ark	Begraafplaats
Eigendom	Gemeente	Gemeente	Voorheen R.K.-parochie, in 1980 overgenomen door gemeente
Kantoor	Ja	Ja	-
Aula, ook te gebruiken als koffiekamer	Ja, 60 zitplaatsen	Ja, 50 zitplaatsen Ook een tent/buitenaula	-
Cultuurhistorisch waardevol	Ja, oudste deel een van de twee ontwerpen van begraafplaatsen van H.F. Hartogh Heys van Zouteveen		
Monument	Begraafplaats is Rijksmonument (monumentnummer <u>510626</u> , sinds 1999)	Aula en poort zijn gemeentelijk monument	

Stijl	<u>Aangelegd in drie fasen</u>	Oudste deel romantische stijl (landschapsstijl), uitbreiding zakelijke stijl	
Bijzonderheden	Gesloten geweest van 1990-2004 vanwege bezuinigingen, bijzettingen in familiegraven waren wel mogelijk. Wandgraven (2005), zeldzaam in Nederland	Islamitische grafvelden, grafveld Joods liberale gemeenschap, R.K.- gedeelte. Oude grafmonumenten van begraafplaats Deurningerstraat	
Onderhoud	Onderhoud Enschede B.V.	O.E. B.V.	O.E. B.V.

2.OVERZICHT DIENSTEN BEGRAAFPLAATSEN

Onderstaand vindt u een overzicht van de diensten per begraafplaats

Diensten begraafplaatsen	2024	Gem. '18-'24	Gem. totalen
Begraving nieuw graf	72	65	125
Begraving wandgraf	7	5	
Begraving keldergraf	0	1	
Begraven in algemeen graf	6	8	
Bijzetting	38	45	
Asverstrooiing	13	14	53
Asbus in bestaand graf	25	23	
Asbus in nieuw graf	14	12	
Asbus in nis	4	3	
Asbus Kamer van Stille	0	0	
Boom planten met/zonder asverstr.	2	1	8
Gedenkplaatje	1	5	
FC Twente tegel	8	2	
FC Twente slotje	2	1	
Vergunning gedenkteken	49	52	66
Fundatiegebruik	12	14	
Opgraving	2	2	6
Laten dalen	2	4	
Kelderelement 1-diep	1	0	0
Kelderelement 2-diep		0	
Reservering wand- en keldergraven	3	7	7
Reservering overige graven	36	39	39
Verlenging grafrechten	134	159	267
Heruitgifte grafrechten	12	9	
Overschrijven grafrechten	66	86	
Onderhoudsrecht	4	4	
Verlenging onderhoudsrecht	10	9	
Ophalen asbus bij crematorium	1	0	14
Gebruik aula	21	12	
Gebruik paviljoen	0	2	
Totalen per jaar	545	585	585

3.WAARDEN PER GEMEENTELIJKE BEGRAAFPLAATS

De gemeentelijke begraafplaatsen in Enschede hebben belangrijke waarden voor Enschede. In deze bijlage geven we per gemeentelijke begraafplaats meer inzicht in de waarden die de begraafplaatsen vervullen. Dit naast de waarden voor inwoners en nabestaanden als al genoemd in de visie.

3.1 OOSTERBEGRAAFPLAATS

3.1.1 Algemene informatie

Adres: Noord Esmarkerrondweg 407 Enschede

Achteringang aan de Sleutelweg, zorgt voor verbinding met de R.K. begraafplaats.

Jaar van aanleg: 1898

In gebruik genomen: 1899 (7,7 ha)

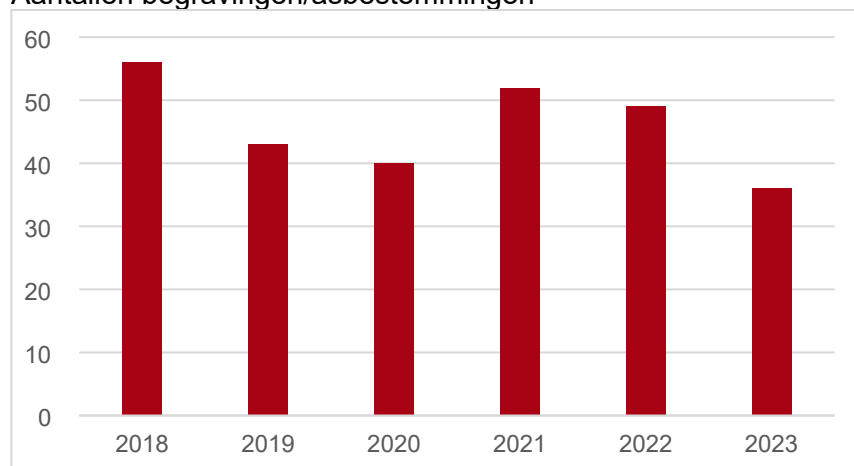
Uitbreidingen 1923 (3,6 ha)

Oppervlakte: 13 ha

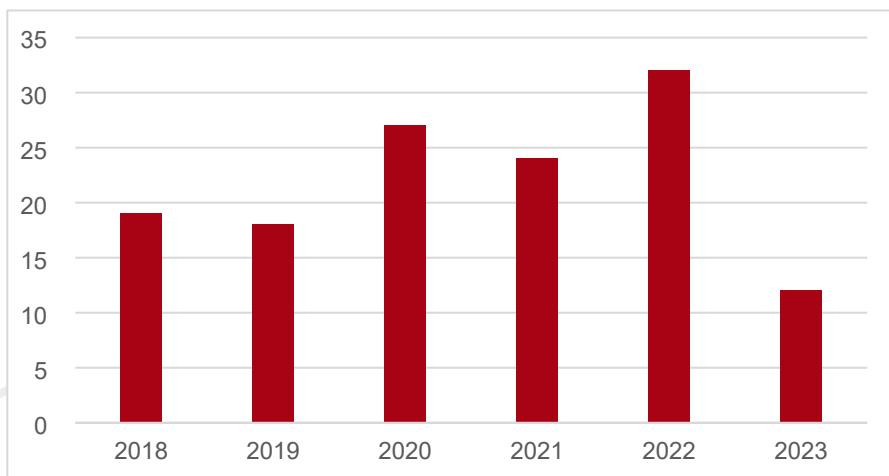
Er wordt nog begraven. De begraafplaats is volop in gebruik. Er is wel een periode geweest dat er geen nieuwe graven uitgegeven mochten worden (1990-2004).

Openingstijden: Dagelijks van zonsopgang tot zonsondergang vrij toegankelijk voor iedereen.

Aantallen begravingen/asbestemmingen

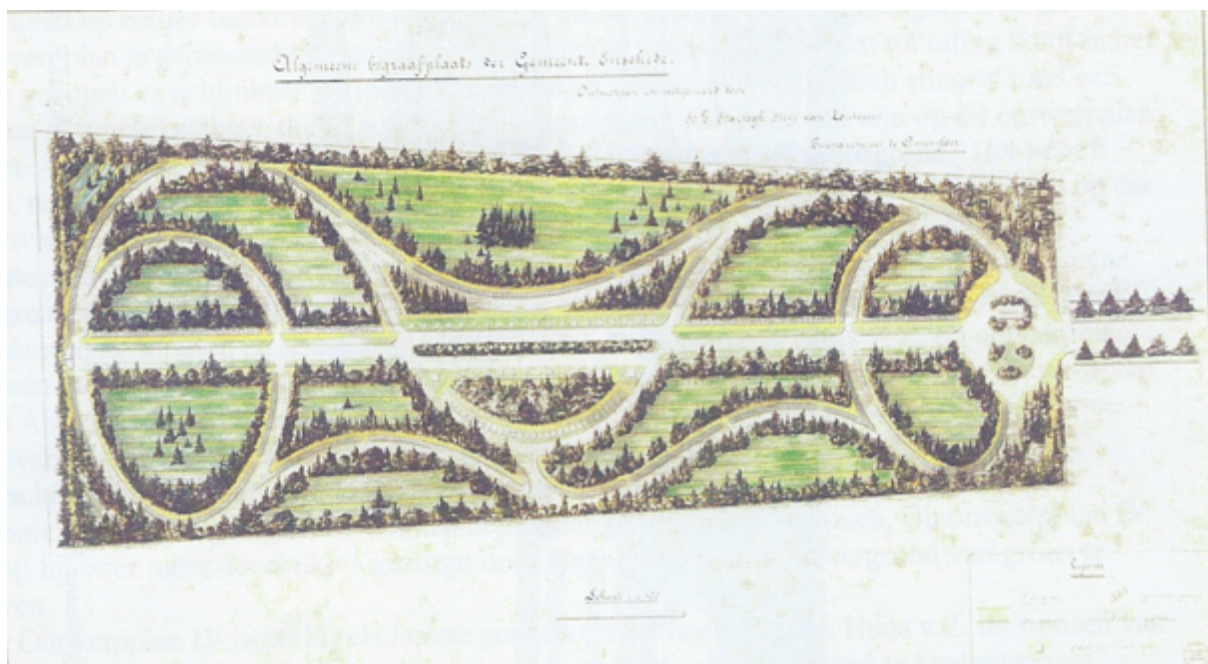
Figuur 1. Aantal begravingen 2018-2023

Figuur 2. Aantal asbestemmings 2018-2023

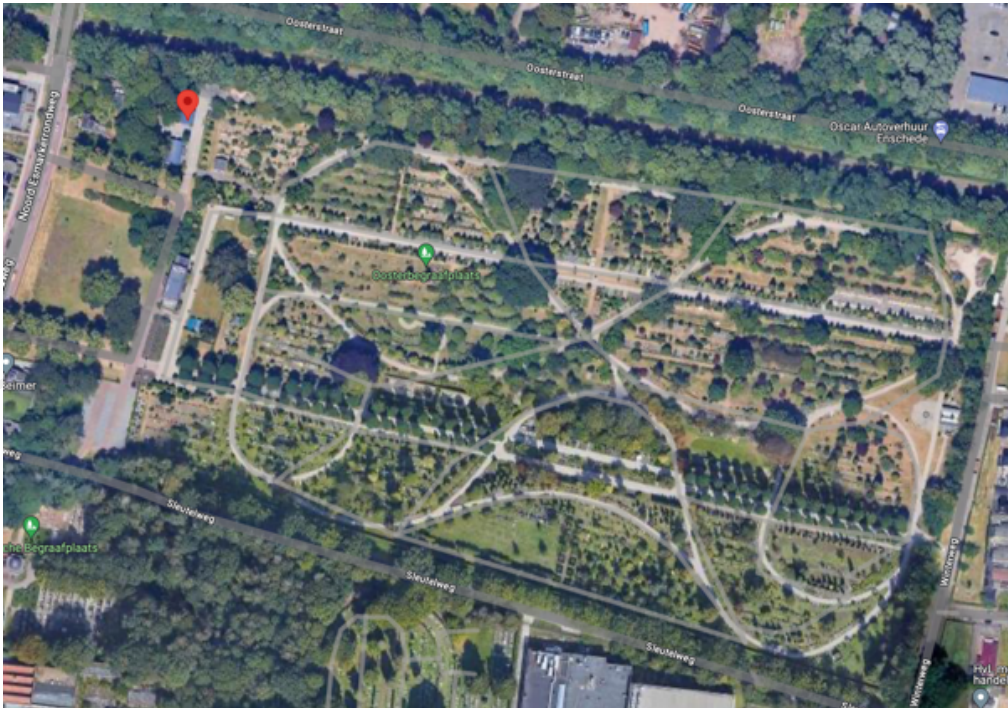
3.1.2 Geschiedenis

De gemeenteraad besluit op 7 oktober 1897 enkele percelen grond aan te kopen voor de aanleg van een nieuwe begraafplaats. In de vergadering van 6 november 1899 wordt de aanleg en de beplanting gegund aan H.F. Hartogh Heys van Zouteveen uit Amersfoort. Op 17 februari 1899 wordt besloten tot het stichten van enkele gebouwen op de begraafplaats. In juli 1899 wordt de begraafplaats in gebruik genomen.

Figuur 3. Ontwerp van H.F. Hartogh Heys van Zouteveen

Uitbreiding van de begraafplaats vond plaats in 1927. De verwachting was dat er behoefte ontstaat aan meer grafruimte. Daarom worden er gronden tussen de begraafplaats en de spoorlijn naar Gronau toegevoegd. Deze uitbreiding is 3,6 ha en zo krijgt de begraafplaats een oppervlakte van 12 ha.

Figuur 4. Luchtfoto Oosterbegraafplaats (Google Maps 2024). Aan de kant van de Sleutelweg het eerste deel, aan de noordkant de uitbreiding.

In 1929 worden een poortgebouw en twee dienstwoningen aan weerszijden van het grasveld gerealiseerd. In de stijl van de Amsterdamse school. Ook is in 1929 het lijkenhuisje gebouwd.

Figuur 5. Poortgebouw

In 1949 zijn er opnieuw uitbreidingsplannen, maar een nadere prognose wijst uit dat als men tweediep gaat begraven en een sloot dempt, er niet eerder dan in 1970 gebrek aan grafruimte ontstaat.

De gemeenteraad besluit in 1980 dat het gewenst is voorbereidingen te treffen voor de aanleg van één nieuwe en goed uitgeruste begraafplaats voor heel Enschede. Zo ver is het echter niet gekomen. Het aantal crematies nam toe door de opening van het crematorium in Usselo in 1971. (Cremeren werd

officieel mogelijk in Nederland in 1968. Naar aanleiding daarvan besloot een aantal gemeenten in Twente gezamenlijk een crematorium op te zetten.)

Van 1990 tot 2004 is de Oosterbegraafplaats 'gesloten' geweest. Gemeente Enschede wilde focussen op één begraafplaats, de Westerbegraafplaats. Er werden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Bijzettingen in familiegraven mochten wel doorgaan. Men dacht dat dit een bezuiniging zou zijn. Dit bleek niet het geval, omdat het onderhoud aan de begraafplaats en de graven wel door moest gaan.

In 2005 zijn wand- en keldergraven aangelegd. De wandgraven zijn muurnissen om een kist in te plaatsen. De nis wordt aan de voorzijde dicht gemetseld en afgesloten met een granieten tekstplaat. Zo wordt het mogelijk om bovengronds te begraven. Voor deze vernieuwende manier van begraven kreeg gemeente Enschede de International Funeral Award.

In 2006 zijn het bomenbestand en de beplanting deels vernieuwd. Tijdens de sneeuwstorm in 2005 is bijna de hele noordelijke hoofdlaan (de laan links van het poortgebouw) door de storm geveld. De enorme coniferen lagen links en rechts over het hoofdpad. Een enorme ravage, ook schade aan de graven. Voor de nieuwe aanplant zijn grotendeels dezelfde coniferen teruggezet om recht te doen aan het oorspronkelijke beplantingsplan.

In 2008 is de oorspronkelijke padenstructuur hersteld.

Figuur 6. Herstelde hoofdlaan (foto mei 2024)

3.1.3 Aanwezige voorzieningen

Voorzieningen	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Kantoor	ja	Dagelijks beheerder aanwezig behalve op vrijdag
Aula	Ja, 1	Verrijdbaar groot formaat video/audiomeubel ca 40 zitplaatsen en 2 statafels
Koffiekamer	Ja, 1	Aula is tevens koffiekamer voorzien van een keuken met koffieapparatuur /servies/koeling (op verdieping); keuze uit 2 vaste cateraars
Informatiebord met plattegrond	Ja	Bij ingang
Bewegwijzering	Ja	
Toegankelijkheid en voorzieningen voor		Rolstoelen achter het gebouw.

Voorzieningen	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
mensen met een lichamelijke beperking (blinden, rolstoelen, e.d.)		Toiletten niet toegankelijk voor rolstoelers. Begane grond gebouw wel toegankelijk (deels via kantoor). Paden goed beloopbaar/berijdbaar.
Schuilgelegenheid	Nee	Niet in de openbare ruimte
Openbaar toilet	Ja	Gesloten wanneer de beheerder niet aanwezig is
Parkeerplaats	ja	
Fietsenrek	ja	
Rolstoelen	ja	2 stuks, naast informatiebord, achter het gebouw
Watertappunten	ja	
Afvalbakken	Ja	
Bankjes	ja	
Kunstwerken (beeldende kunst)	Ja	Een aantal bijzondere grafmonumenten, 2 waterelementen.
Voorzieningen voor kinderen	Ja	Schommels en wipkippen op grasveld bij de kindergraven
Overige voorzieningen	Ja	- Bijenhotel met infobord - Bijenstal met infobord

Typen graven

Totaal 14.750 graven

Graven	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Particuliere grondgraven	ja	
Algemene grondgraven	ja	
Kindergraven particulier	ja	
Kindergraven algemeen	ja	
Wandgraven particulier	ja	218
Keldergraven particulier	ja	
RK gedeelte	ja	
Islamitisch gedeelte	nee	
Ruimte/gedeelte voor andere geloofsgemeenschappen	ja	Ja, na ruimten bestaande velden.

Typen asbestemmingen

Voorzieningen	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Urnenmuur	ja	
Urnenkelders	ja	Wordt ook urnentuin genoemd
Urnentuintjes (sierurn bovengronds)	ja	

Overige mogelijkheden voor plaatsing urn	ja	Kamer van Stilte
Strooiveld	ja	

Oorlogsgraven

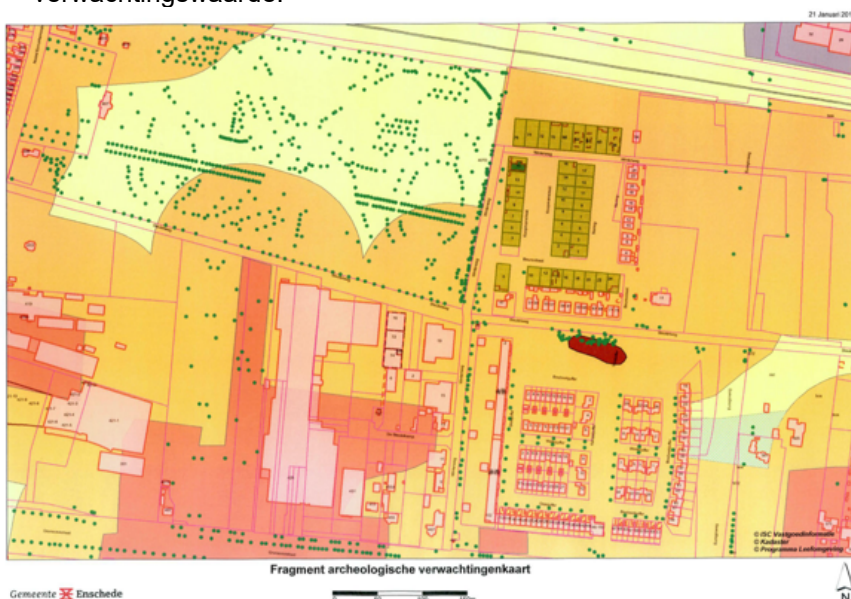
Zowel particuliere als militaire oorlogsgraven.

3.1.4 Natuurwaarde/onderdeel hoofdgroenstructuur

- Flora en fauna - Geen onderzoek bekend bij ecologen.
- Waarnemingen van meerdere reeën, eekhoorns, groene en bonte spechten, uilen, roofvogels, zangvogels. De bossfeer en veel nestkastjes dragen daar aan bij.
- Weinig inheemse planten, planten niet bewust inheems aangeplant of bewust inheemse zaden gebruikt.
- Op de Oosterbegraafplaats staat langs het noordelijke hoofdpad een bijenhotel met daarnaast een informatiepaneel. Achter op het terrein staan bijenkasten met een informatiepaneel.
- In het voorjaar bloeien er veel bollen, speciaal geplant met het oog op de biodiversiteit.
- Onderdeel ecologische hoofdstructuur van Enschede. Er loopt een ecologische zone vanaf de Gronausestraat tot aan de Sleutelweg en verder naar het noorden over de Oosterbegraafplaats.
- Onderdeel hoofdgroenstructuur van Enschede. Gedenkparken/begraafplaatsen zijn onderdeel van de 'groene gebieden' (o.a. de grote parken) uit het Groenambitieplan 2050.

3.1.5 Archeologische waarde

- Een deel van de begraafplaats en het groene voorplein heeft de gebiedsaanduiding 'overige zone – archeologische onderzoeksgebied b'. Het gele gebied op onderstaand kaartje heeft een lage archeologische verwachtingswaarde. Het oranje gebied een middelhoge en het rode een hoge verwachtingswaarde. Donkerrood staat voor waardevol (in dit geval om een vindplaats met vondsten van 9000-5000 v. Chr., bekend als de Cascade).
- De Oosterbegraafplaats heeft grotendeels een lage verwachtingswaarde en deels een middelhoge verwachtingswaarde.

Figuur 7: archeologische verwachtingenkaart

3.1.6 Cultuurhistorische waarde

- De Oosterbegraafplaats is rijksmonument (monumentnummer 510626, sinds 1999).
- De Oosterbegraafplaats is destijds aangelegd op een plek ver buiten de bebouwde kom. Zoals dat destijds wettelijk was vastgelegd, er mocht niet binnen de bebouwde kom begraven worden. De locatie herinnert daar nog aan. Inmiddels is de stad er omheen gegroeid.
- De Oosterbegraafplaats ligt in cultuurhistorisch attentiegebied. De gronden zijn aangewezen voor het behoud, herstel en versterking van de aanwezige cultuurhistorische waarden.
- In de cultuurhistorische waardenkaart heeft de begraafplaats een hoge attentiewaarde.

Personen van plaatselijk of regionaal belang

Op de begraafplaats zijn graftuinen aanwezig. Verschillende monumentale graven van Enschedese ondernemers en industriëlen. In het boekje Wandelroute Oosterbegraafplaats wordt een aantal voorbeelden genoemd.

Cultuurhistorische elementen

Van belang zijn:

- Oorlogsgraven burgers en militairen (uit Gemenebestlanden in de Eerste of Tweede Wereldoorlog gesneuveld);
- Graven/grafkelders industriëlen en textielfabrikanten;
- Graven bekende inwoners van Enschede zoals de streekschrijver Jacob van Deijnse, streekdichteres Cato Elderink, burgemeester van Enschede en voorzitten van de ANWB Edo Johannes Bergsma;
- Grafmonumenten met symboliek (zoals palmtak, gebroken zuil, etc.);
- Lijkenhuisje uit 1929;
- Het ontwerp van de begraafplaats door H.F. Hartogh Heys van Zouteveen.

3.1.7 Architectonische waarde

Begraafplaats

- Ontwerper begraafplaats: H.F. Hartogh Heys van Zouteveen, van eerste deel, 7,7 ha dat in 1898 is aangelegd, in een parkachtige landschapsstijl.
- De begraafplaats aangewezen als Rijksmonument. Waardering rijksmonument: begraafplaats van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:
 - Vanwege de graftuinen van de fabrikantenfamilies;
 - Als gaaf en grootschalig voorbeeld van een eind 19^e-eeuwse begraafplaats;
 - Vanwege de parkachtige aanleg met groenstructuur.

Gebouwen

- Gebouwen bestaan uit de aula en twee dienstwoningen naast de oprijlaan. Deze dateren uit 1929. Het hoofdgebouw is een kopie in klein formaat van het postkantoor in de stad Utrecht.
- De aula en de nieuwe poort zijn gebouwd in de stijl van de Amsterdamse school.

Figuur 8. Lijkenhuisje (mei 2024)

Figuur 9. Wandgraven (mei 2024)

Wandgraven

De wandgraven zijn in 2005 aangelegd. Wandgraven zijn bijzonder voor Nederland. Het ontwerp is van architect Herman van den Hurk uit Valkenburg.

Grafmonumenten

Enkele graftuinen met rijk gedecoreerde graven van Enschedese fabrikantenfamilies, van o.a. Van Heek, Jannink, Blijdenstein en Ledebouwer.

Figuur 10. Graftuin familie van Heek

3.1.8 Monumentale waarde

- De Oosterbegraafplaats is ingeschreven in het Rijksmonumentenregister: 17-1-1999. In de redende beschrijving (zie onderstaand overzicht) staat: De begraafplaats is van cultuur-, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig belang:
 - Vanwege de graftuinen van fabrikantenfamilies
 - Als gaaf en grootschalig voorbeeld van een eind 19e eeuwse begraafplaats
 - Vanwege de parkachtige aanleg met groenstructuur

De langwerpige begraafplaats is aangelegd in drie fasen.

Het oudste deel is het zuid-oostelijke kwadrant. Dit langwerpige deel heeft als hoofdstructuur een as in oost-westelijke richting met een zorgvuldig vormgegeven profiel met om en om acacia's en taxus-zuilen, symmetrisch geplaatst in een grasveld. Deze hoofdstructuur, ingepakt tussen twee rijen hoge coniferen, heeft een besloten karakter, waarvan de axiale werking beperkt is; midden op de as is het graf met coniferen geplaatst van Edo J. Bergsma (1896-1932), burgemeester van Enschede.

Ten noorden van de hoofdas staan diverse monumentale parkbomen (o.a. rode beuk, tulpeboom, vleugelnoot) langs bochtige paden, ten zuiden is de structuur hetzelfde maar de begroeiing met parkbomen dunner waardoor over een beukhaag een uitzicht naar buiten, buiten de begraafplaats, gecreëerd is. De graven volgen de paden.

Het noord-oostelijke kwadrant is jonger. De hoofdstructuur is dezelfde. Maar de as, hier eveneens tussen hoge coniferen ingepakt, is in dit deel eenvoudiger vormgegeven. In dit deel is wel de lange zichtas open uitgevoerd. Met in de as een pleintje met gras en perken voor éénjarigen en een zitbank. Ten noorden van de as hier en daar een parkboom. De graven liggen in dit deel in rijen en langs bochtige paden. Ten zuiden van de as staan veel kleine parkbomen, hier voornamelijk rijen met grafzerken. In het noorden wordt de begraafplaats begrensd door een bosrand waardoor geen zicht naar buiten mogelijk is. In het midden van de bosrand een fontein. In de zuid-west hoek van dit kwadrant op markante punten de oorlogsgraven van Jan Haantjes (1886-1942) en van Henk Brinkgreve (1915-1945).

Het westelijk deel met een symmetrie as in oost-westelijke richting, is op te vatten als het voorterrein van aula en begraafplaats. Door het besloten karakter van de begroeiing achter de aula is dit deel afgegrensd van de andere twee delen van de begraafplaats.

Figuur 11. Tekst uit redengevende beschrijving aanwijzing rijksmonument

- De begraafplaats is geen gemeentelijk monument.
- Er zijn geen grafmonumenten met status rijks- of gemeentelijk monument

3.1.9 BELEVINGSWAARDE

Belevingswaarde kan gevormd worden door allerlei elementen. Zoals beleving van het groen, het uitzicht, het buiten zijn, de seizoenen, de mooie omgeving, de rust, e.d.

- Parkachtig, diversiteit aan groen, veel afwisseling in beleving, mooie hoofdlanen met combinatie van Acacia's met taxus.
- Het is een park met een diversiteit aan grote bomen, planten en bollen.
- Er staan er bijzondere bomen, zie bomenroute. Geeft het totaalbeeld van een arboretum.
- De variatie aan graven en grafmonumenten is veelzijdig door de verschillende tijdsperiodes. Veel geschiedenis te zien. Prominente graven en verhalen erachter.
- Het rustig en stil op de begraafplaats.
- Wandelaars doen de begraafplaats regelmatig aan.
- Er zijn twee wandelroutes over de Oosterbegraafplaats: de Wandelroute Oosterbegraafplaats en de Bomenroute Oosterbegraafplaats. Van beide zijn gratis boekjes.

Figuur 12. Belevingswaarde -beplanting en symboliek (mei 2024)

3.1.10 Maatschappelijke waarde

Functies van de begraafplaats met maatschappelijke waarde

- Lijkbezorging/begraven en asbestemmingen
- Rouwverwerking/gedenken
- Bezinning
- Ontmoeting
- Park (wandelen en van omgeving genieten)
- 'Toeristische' functie door aanwezigheid van bekende textielfamilies, graftuinen, grote bomen/bomenroute trekt mensen.

3.2 WESTERBEGRAAFPLAATS

3.2.1 Algemene informatie

Adres: Hengelosestraat 487 Enschede

Jaar van aanleg: 1918-1921

In gebruik genomen: 2-1-1921 (3 ha)

Uitbreidingen: 1949 (6,7 ha)

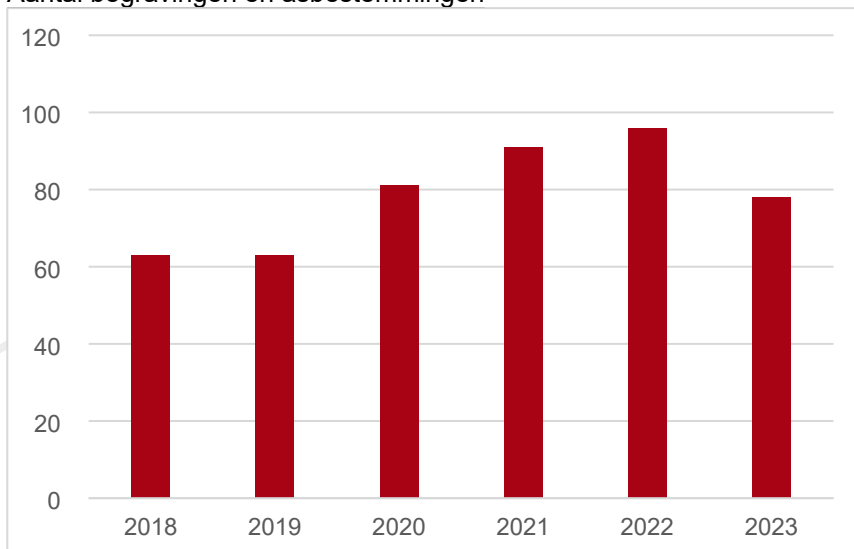
Oppervlakte: 9 ha

Er wordt nog begraven.

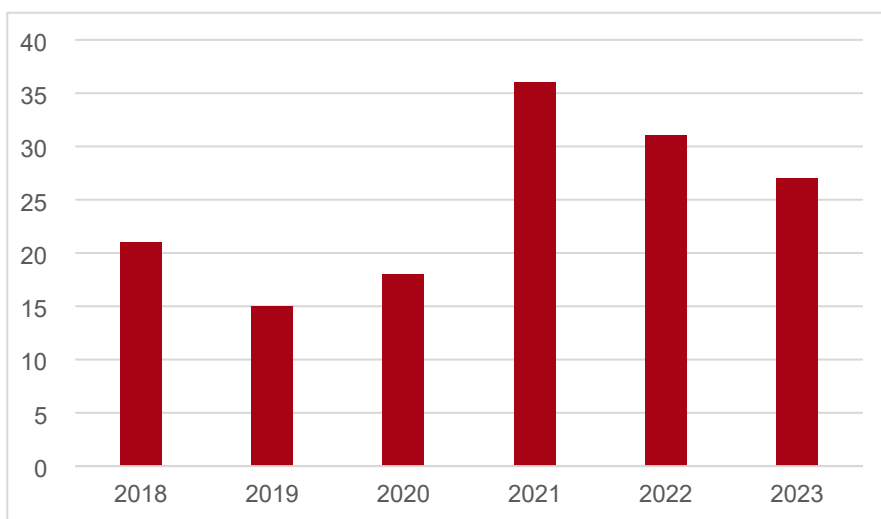
De Westerbegraafplaats biedt plaats aan meerdere geloofsovertuigingen door het aanwijzen van afzonderlijke vakken. Zo is er een RK-deel, voorzien van een groot houten kruis. Verder is er een grafveld voor de liberaal joodse gemeenschap. Ook zijn er Islamitische grafvelden. Bovendien zijn er oude grafmonumenten geplaatst afkomstig van het Boerenkerkhof aan de Deurningerstraat.

Openingstijden: Dagelijks van zonsopgang tot zonsondergang vrij toegankelijk voor iedereen.

Aantal begravingen en asbestemmingen

Figuur 1. Aantal begravingen 2018-2023

Figuur 2. Aantallen asbestemmingen 2018-2023

3.2.2. Geschiedenis

De gemeenteraad van Lonneker besluit op 22 juni 1916 gronden aan te kopen voor de aanleg van een nieuwe begraafplaats aan de Hengelosestraat. In de vergadering van 26 februari 1918 wordt hiervoor een krediet verleend.

Op 1 januari 1921 wordt de nieuwe begraafplaats in gebruik genomen.

Hij is dan 3 ha groot en aangelegd in een romantische stijl, afgeleid van de Engelse landschapstijl, gekenmerkt door slingerende paden.

Bij de samenvoeging van de gemeenten Enschede en Lonneker in 1934 houdt Lonneker op te bestaan en wordt de Westerbegraafplaats een Enschedese begraafplaats.

In 1940 worden de eerste stappen voor uitbreiding gezet. De benodigde grond komen in 1944 in bezit van de gemeente. De directeur van de dienst Stadsplantsoenen en Begraafplaatsen krijgt in 1945 opdracht voorbereidingen te treffen voor de uitbreiding. De uitbreiding komt gereed in 1949. Er is dan

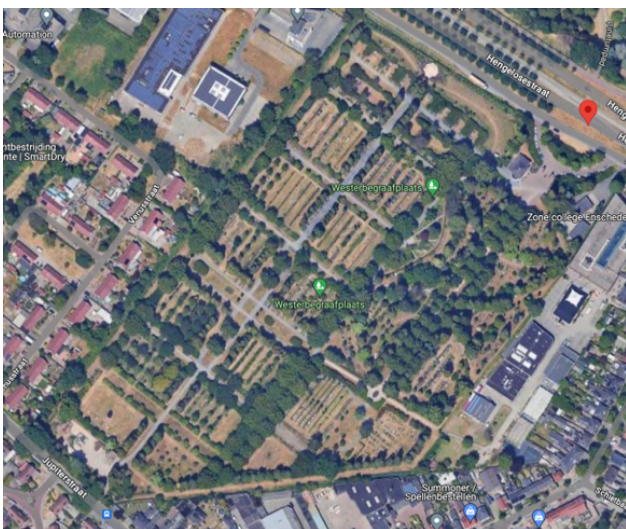
6,68 ha toegevoegd. Er is gekozen voor een uitbreiding in een zakelijke stijl, strak en symmetrisch met rechte lijnen en vakken. Voor de noodzakelijke ophoging in verband met het grondwaterniveau is zand gebruikt dat is vrijgekomen uit het Twentekanaal. Nu is de begraafplaats 9 ha groot.

In 1958 en 1960 worden rapporten opgemaakt over de toekomstmogelijkheden van de openbare begraafplaatsen. Op grond hiervan besluit de gemeenteraad op 30 mei 1960 de Westerbegraafplaats niet verder uit te breiden, geen nieuwe aula te bouwen, maar de bestaande aula te verbeteren door het aanbrengen van enige voorzieningen.

Vanaf 1955 is er een apart kindertehof.

Figuur 3. Boog met entree naar kindertehof (foto sept 2024)

Figuur 4. Luchtfoto (Googlemaps 28-3-2024)

Figuur 5. Plattegrond Westerbegraafplaats. Links onder het oorspronkelijke deel.

3.2.3 Aanwezige voorzieningen

Voorzieningen	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Kantoor	ja	Dagelijks beheerder aanwezig behalve op vrijdag
Aula	Ja, 1	Verrijdbaar groot formaat video/audiomeubel ca 50 zitplaatsen
Koffiekamer	ja	Aula is tevens koffiekamer; voorzien van een keuken met koffieapparatuur /servies/koeling. Moet wel omgebouwd worden tussen uitvaart en koffie. Keuze uit 2 vaste cateraars
Informatiebord	ja	Links bij de ingang
Bewegwijzering	ja	

Voorzieningen	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Toegankelijkheid en voorzieningen voor mensen met een lichamelijke beperking (blinden, rolstoelen, e.d.)	ja	Er is een traploze opgang naar de ingangsdeur Rolstoelen bij informatiebord
Schuilgelegenheid	Ja	De tentoverkapping bij de Bloemenweide
Openbaar toilet	ja	
Parkeerplaats	Beperkt	Bij de ingang en langs de Parallelweg
Fietsenrek	ja	
Rolstoelen	Ja	Twee stuks, naast informatiebord
Watertappunten	ja	
Afvalbakken	Ja	
Bankjes	ja	
Kunstwerken (beeldende kunst)	ja	Een aantal bijzondere grafmonumenten; in het Vlinderhof een cortenstalen monument
Voorzieningen voor kinderen	ja	Speeltoestellen bij het kinderveld
Overige voorzieningen		Bijenhof met informatiebord Bijental achter op het terrein met informatiebord

Typen graven

Totaal 10.820 graven

Graven	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Particuliere grondgraven	ja	
Algemene grondgraven	ja	
Kindergraven particulier	ja	
Kindergraven algemeen	ja	
Wandgraven particulier	n.v.t.	
Keldergraven particulier	n.v.t.	
RK gedeelte	ja	
Islamitisch gedeelte	ja	
Ruimte/gedeelte voor andere geloofsgemeenschappen	ja	Liberaal joods, islamitisch

Typen asbestemmingen

Voorzieningen	Aanwezig	Toelichting/opmerkingen
Urnenmuur	ja	
Urnenkelders	ja	In urnentuintjes
Urnentuintjes (sierurn bovengronds)	n.v.t.	

Overige mogelijkheden voor plaatsing urn	ja	Bos van Herinnering, als mogelijkheid verstrooien rondom de te planten boom
Strooiveld	ja	Algemeen strooiveld en FC Twente strooiveld

Er zijn aparte islamitische, joods liberale en rooms-katholieke gedeelten voor graven.

Figuur 6. FC Twenteveld (foto mei 2024)

Oorlogsgraven

Op de Westerbegraafplaats zijn alleen particuliere oorlogsgraven, geen militaire.

3.2.4 Natuurwaarde/onderdeel hoofdgroenstructuur

- Flora en fauna – Geen begraafplaats breed onderzoek bekend.
- Waarnemingen van meerdere konijnen, hazen, eekhoorns, egels, groene en bonte spechten, buizerd, sperwer, mezen, uilen, vleermuizen, insecten en bijen.

Figuur 7. Natuurlijke zone met bijenhotel (foto mei 2024)

- Er is een natuurlijke zone, evenwijdig aan de Hengelosestraat. Hier staat ook een bijenhotel met informatiebord.
- In het voorjaar bloeien er veel bollen, speciaal geplant met het oog op de biodiversiteit.
- Grote variatie aan bomen, struiken en vaste planten.

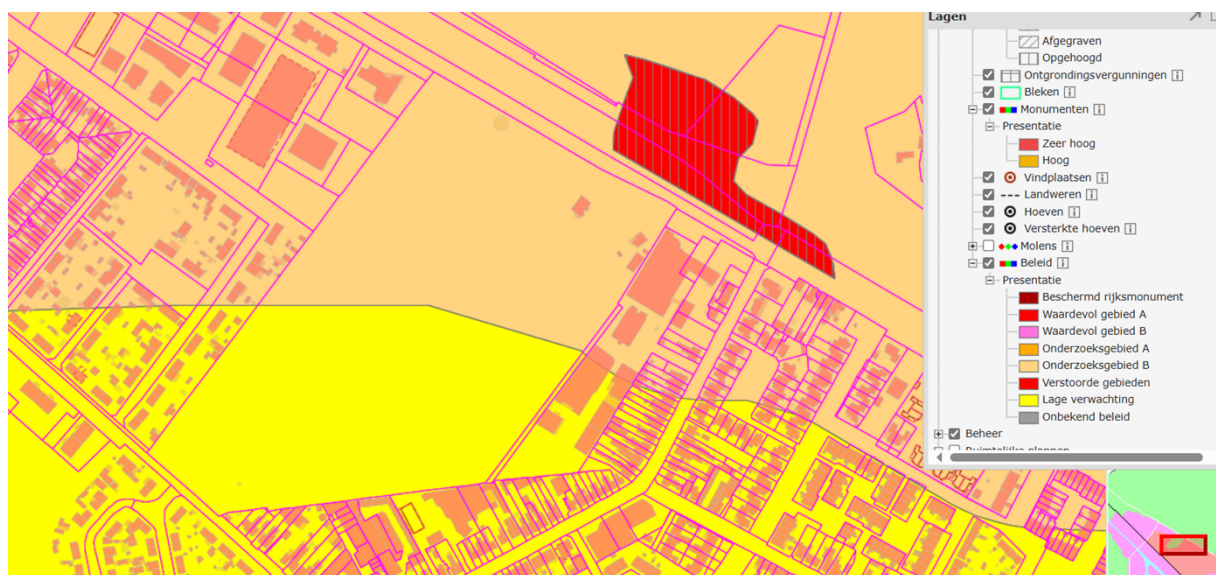

Figuur 8. Kruidenrijke vegetatie (mei 2024)

- Onderdeel hoofdgroenstructuur van Enschede. Gedenkparken/begraafplaatsen zijn onderdeel van de 'groene gebieden' (o.a. de grote parken) uit het Groenambitieplan 2050.

3.2.5 Archeologische waarde

- De voorste helft van de westerbegraafplaats tegen de Hengelosestraat (oranje) heeft de gebiedsaanduiding Onderzoeksgebied. De achterste helft (geel) heeft een lage archeologische verwachtingswaarde.

Figuur 9: archeologische verwachtingenkaart

3.2.6 Cultuurhistorische waarde

- De Westerbegraafplaats ligt in cultuurhistorisch attentiegebied. De gronden zijn tevens aangewezen voor het behoud, herstel en versterking van de aanwezige cultuurhistorische waarden. De aula valt

niet onder de cultuurhistorisch waardevolle of karakteristieke gebouwen (bestemmingsplan cultuurhistorie 2017).

Uit de cultuurhistorische waardenkaart blijkt dat de begraafplaats een hoge attentiewaarde heeft. Aula en toegangspoort zijn gemeentelijk monument (zie gebouwen).

Personen van plaatselijk of regionaal belang

- In het boekje Honderd jaar begraven en gedenken op de Westerbegraafplaats staan een aantal voorbeelden van bijzondere graven.

Cultuurhistorische elementen

Van belang zijn:

- Oorlogsgraven burgers;
- Graven historische figuren, zoals burgemeester Stroink van Lonneker die fel tegen inlijving bij Enschede was, Willem Wilmink;
- Grafmonumenten met symboliek (zoals palmtak, gebroken zuil, etc.);
- Het ontwerp van de begraafplaats door P.H. Watzet;
- Oude grafmonumenten afkomstig van het Boerenkerkhof aan de Deurningerstraat.

3.2.7 Architectonische waarde

Begraafplaats

- Ontwerper begraafplaats: Petrus Hermannus (Pieter) Watzet (1871-1953)
- In 1921 in gebruik genomen gedeelte is ontworpen in vrije landschappelijke stijl, afgeleid van met slingerende paden (het noordoostelijk deel). In 1921 zijn ook de poort en de aula aangelegd. Het is een monumentale ingang.
- De uitbreiding (1949) is in een zakelijke strakke stijl, symmetrisch met rechte lijnen en paden. Hiervoor is gekozen omdat dat eenvoudig gefaseerd uit te voeren was.

Figuur 10. Ruimtelijke kwaliteit (foto mei 2024)

Gebouwen/gebouwde onderdelen

- Aula: wit met zwart pannendak. Dateert uit 1921, jaar van aanleg begraafplaats.
- Poort: ijzeren sierhekwerk tussen 4 pijlers van roze zandsteen. Dateert uit 1921, jaar van aanleg begraafplaats.

- Hek/poort en ontvangstgebouw Westerbegraafplaats zijn gemeentelijk monument. Het hek en het ontvangstgebouw zijn van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische en situationele waarden die tot uitdrukking komen:
 - Beeldbepalende ligging aan de verbindingsweg tussen Hengelo en Enschede;
 - De functie in relatie tot de begraafplaats;
 - De gaafheid van de onderdelen.

Figuur 11. Poort en aula (foto mei 2024)

Grafmonumenten

- Er zijn een aantal bijzondere monumenten die op het lijstje staan om te behouden. Oude deel vooral materiaal met oude symboliek, zie boekje wandelroute Westerbegraafplaats.

3.2.8 Monumentale waarde

- Er is geen (deel van) de begraafplaats aangemerkt als rijksmonument
- De aula en de markante poort zijn gemeentelijke monumenten.
- Er zijn geen grafmonumenten met de status rijksmonument of gemeentelijke monument.

3.2.9 Belevingswaarde

Belevingswaarde kan gevormd worden door allerlei elementen. Zoals beleving van het groen, het uitzicht, het buiten zijn, de seizoenen, de mooie omgeving, de rust, e.d.

- Parkachtige sfeer van rust en ruimte en erg groen.
- Een park met een diversiteit aan grote bomen, planten en bollen en daarmee met veel insecten, vlinders en bijen. Bijzondere berkenlaan.
- De variatie aan graven en grafmonumenten is zeer divers. Fraaie Urnentuin en oude bijzondere grafmonumenten.
- Monumentale poort en bijzondere aula, beslotenheid of juist uitgestrektheid/maar ook openheid door de mooie zichtlijnen.
- Het is een rustpunt voor recreatieve wandelaars.

Figuur 12. Bloeiende Rhododendrons bij de entree (foto mei 2024)

Figuur 13. Kindergedeelte (foto mei 2024)

3.2.10 Maatschappelijke waarde

Functies van de begraafplaats

- Lijkbezorging/begraven en asbestemmingen
- Rouwverwerking/gedenken
- Bezinning
- Ontmoeting
- Park (wandelen en van omgeving genieten)
- 'Toeristische' functie door aanwezigheid van bekende textielfamilies, graftuinen, grote bomen trekt mensen.

3.3 R.K. BEGRAAFPLAATS

3.3.1 Algemene informatie

Adres: Gronausestraat 405 Enschede (naast het Mirocenter)

Jaar van aanleg: 1926-1927

In gebruik genomen: 1927 (2,38 ha)

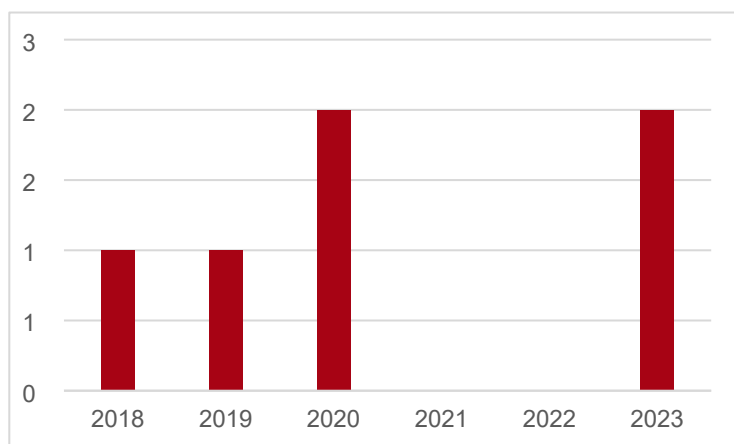
Uitbreidingen: 1958 (0,87 ha)

Oppervlakte: 3 ha

Openingstijden: Dagelijks van zonsopgang tot zonsondergang vrij toegankelijk voor iedereen.

Er is een publicatiebord.

Begraven: alleen bijzettingen. Er worden geen nieuwe graven meer uitgegeven.

Figuur 1. Aantal begravingen 2018-2023

3.3.2 Geschiedenis

In 1922 maakt het Rooms Katholieke kerkbestuur plannen om een nieuwe begraafplaats te stichten. De R.K. begraafplaats uit 1861 aan de Gronausestraat (nu Espoortstraat) lag inmiddels in de bebouwde kom. Als deze begraafplaats gesloten zou worden, zou de grond in eigendom moeten overgaan naar de gemeente. Het kerkbestuur was hiertoe bereid op voorwaarde dat de gemeente Enschede medewerking zou verlenen. Er werd besloten een nieuwe R.K. begraafplaats aan te leggen tegen de Oosterbegraafplaats, aan de Gronausestraat. B&W van Lonneker verlenen hiervoor in 1925 vergunning. De grond werd door de gemeente beschikbaar gesteld voor 1 gulden, terwijl de aankoopwaarde 32.197 euro was. De gemeente legde de begraafplaats aan.

In juli 1927 werd de nieuwe begraafplaats overgedragen aan het kerkbestuur en in gebruik genomen.

In 1958 volgde een uitbreiding.

De begraafplaats is in 1980 door de gemeente overgenomen van het kerkbestuur, omdat de RK-kerk het onderhoud niet meer kon betalen.

Figuur 1. Toegang Gronausestraat (foto mei 2024)

Afspraken met de RK kerk

In de akte van overname uit 1979 zijn voorwaarden opgenomen over de instandhouding en het beheer van de RK begraafplaats en over de uitgegeven grafrechten van koopgraven en huurgraven op het oude en het nieuwe gedeelte.

KOOPGRAVEN: De koopgraven (allen uitgegeven voor een periode van 75 jaar) liggen op het oude gedeelte van de begraafplaats en zijn het laatst uitgegeven in 1976, dus deze grafrechten zijn nog geldig tot uiterlijk 2051. Tot die tijd zijn eventuele bijzettingen nog mogelijk. Na het vervallen van de grafrechten van deze koopgraven heeft de gemeente een onderhoudsverplichting afgesproken van 20 jaar. Dit betekent dat in het jaar 2071 de onderhoudsverplichting voor alle graven is afgelopen en de grafrechten allemaal zijn verlopen en in principe tot sluiting van het oude gedeelte kan worden overgaan.

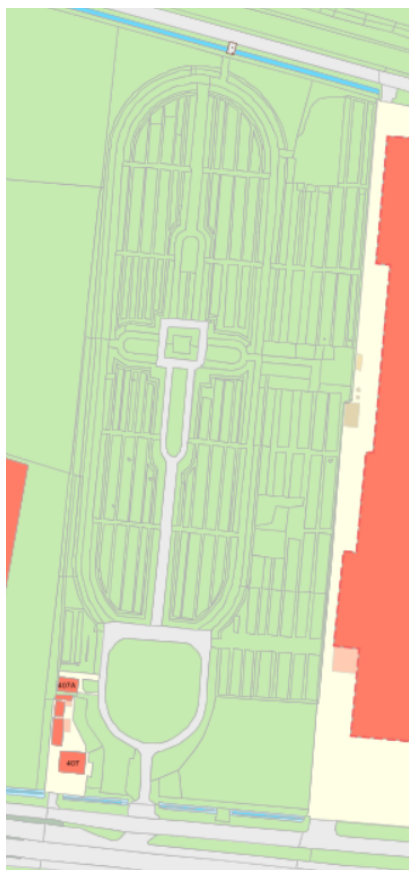
HUURGRAVEN: Op het oude en nieuwe gedeelte van de begraafplaats zijn huurgraven uitgegeven voor zowel 10 als 20 jaar. Daarnaast zijn ook verlengingen uitgegeven. Van het merendeel van de huurgraven op het oude gedeelte zijn de grafrechten inmiddels (2025) verlopen en zijn ook geen rechthebbenden bekend. Momenteel wordt niet actief gezocht naar rechthebbenden van deze huurgraven. Er wordt niet actief geruimd.

Op het nieuwe gedeelte zijn de grafrechten van de huurgraven nog niet verlopen en zijn de rechthebbenden geregistreerd.

Voor alle huurgraven is zowel heruitgifte van 20 jaar als verlenging nog toegestaan tot uiterlijk 2051.

Onderhoudsniveau

Bij de overname van deze begraafplaats van de RK-kerk is gekozen voor 'begeleide verwildering', een ander, lager onderhoudsniveau dan de Ooster- en Westerbegraafplaats. De graven moeten toegankelijk zijn, maar verder is het onderhoud minimaal. Hooguit 4x per jaar maaien.

Figuur 2. Plattegrond

3.3.3 Aanwezige voorzieningen

Voorzieningen	Aantal	Toelichting/opmerkingen
Kantoor	nee	
Aula	Nee	
Koffiekamer	nee	
Informatiebord met plattegrond	informatiebord	Geen plattegrond
Bewegwijzering	nee	
Toegankelijkheid en voorzieningen voor mensen met een lichamelijke beperking (blinden, rolstoelen, e.d.)	Wel toegankelijk	
Schuilgelegenheid	nee	
Openbaar toilet	nee	
Parkeerplaats	nee	Een paar auto's kunnen bij de ingang staan of op de ventweg van de Gronausestraat.
Fietsenrek	ja	beton
Rolstoelen	nee	
Watertappunten	1	
Afvalbakken	nee	
Bankjes	ja	
Kunstwerken (beeldende kunst)	nee	Een aantal bijzondere grafmonumenten, geen kunst in de openbare ruimte
Voorzieningen voor kinderen	nee	
Overige voorzieningen		Achteringang aan de Sleutelweg

Typen graven

Totaal aantal graven niet bekend; administratie nog niet helemaal gedigitaliseerd.

Graven	Aantal	Toelichting/opmerkingen
Particuliere grondgraven	ja	
Algemene grondgraven	nee	
Kindergraven particulier	ja	
Kindergraven algemeen	ja	
Wandgraven particulier	nee	

Keldergraven particulier		
RK gedeelte	nvt	Helemaal RK
Islamitisch gedeelte	nee	
Ruimte/gedeelte voor andere geloofsgemeenschappen	nee	

Typen asbestemmingen

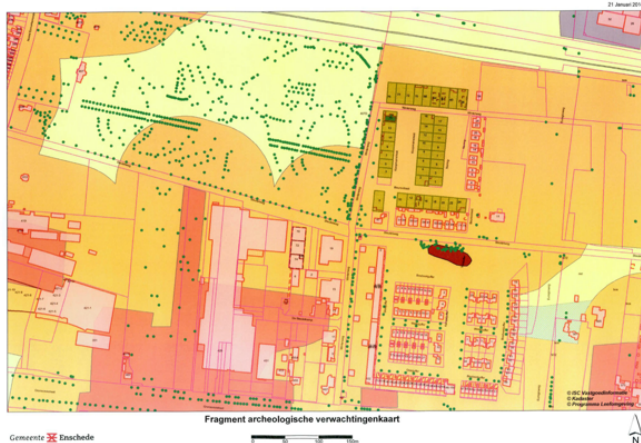
Voorzieningen	Aantal	Toelichting/opmerkingen
Urnenmuur	nee	
Urnenkelders	nee	
Urnentuintjes (sierurn bovengronds)	nee	
Overige mogelijkheden voor plaatsing urn	ja	In graf
Strooiveld	nee	

3.3.4 Natuurwaarde/onderdeel hoofdgroenstructuur

- Flora en fauna – Geen onderzoek bekend.
- Waarnemingen van meerdere uilen, buizerds, spechten, zangvogels, reeën, hazen, konijnen, eekhoorns en insecten.
- Onderdeel ecologische hoofdstructuur van Enschede. Er loopt een ecologische zone vanaf de Gronausestraat tot aan de Sleutelweg en verder naar het noorden over de Oosterbegraafplaats.
- Onderdeel hoofdgroenstructuur van Enschede. Gedenkparken/begraafplaatsen zijn onderdeel van de 'groene gebieden' (o.a. de grote parken) uit het Groenambitieplan 2050.

3.3.5 Archeologische waarde

- De R.K. begraafplaats ligt in een gebied met een middelhoge tot hoge archeologische verwachtingswaarde (oranje en rood). Het oranje gebied heeft een middelhoge en het rode een hoge verwachtingswaarde. Donkerrood staat voor waardevol (in dit geval om een vindplaats met vondsten van 9000-5000 v. Chr, bekend als de Cascade).

Figuur 3: archeologische verwachtingenkaart

- Oude graven/stoffelijke resten kunnen archeologische waarde hebben. Kunnen informatie geven over de manier van leven, de gezondheid en de redenen van overlijden van de overledene. Hier is in Nederland nog niet veel aandacht voor.

3.3.6 Cultuurhistorische waarde

- De R.K. begraafplaats is destijds aangelegd op een plek ver buiten de bebouwde kom. Zoals dat destijds wettelijk was vastgelegd, er mocht niet binnen de bebouwde kom begraven worden. Locatie herinnert daar nog aan. Inmiddels is de stad er omheen gegroeid.
- De R.K. begraafplaats ligt in cultuurhistorisch attentiegebied (zie figuur 3). De gronden zijn tevens aangewezen voor het behoud, herstel en versterking van de aanwezige cultuurhistorische waarden.
- Uit de cultuurhistorische waardenkaart blijkt dat de locatie van deze begraafplaats een hoge attentiewaarde heeft.
- Er zijn geen grafmonumenten aangewezen als rijks- of gemeentelijke monument.
- Er zijn enkele oorlogsgraven.

3.3.7 Architectonische waarde

Begraafplaats

- De ontwerper is onbekend.
- Het is in een vrij zakelijke stijl ontworpen met rechte paden.

Figuur 4: zicht op middenlaan en grote boom (foto mei 2024)

Figuur 5: zijpad (foto mei 2024)

3.3.8 Monumentale waarde

- Er is geen (deel van) de begraafplaats aangemerkt als rijksmonument.
- Er zijn geen gemeentelijke monumenten.
- Er zijn geen grafmonumenten met de status rijksmonument of gemeentelijke monument.

3.3.9 Belevingswaarde

Belevingswaarde kan gevormd worden door allerlei elementen. Zoals beleving van het groen, het uitzicht, het buiten zijn, de seizoenen, de mooie omgeving, de rust, e.d.

- Maakt een rommelige indruk door de vele verwaarloosde grafmonumenten; veel grafmonumenten staat scheef.

Figuur 6. Grafmonumenten (september 2024)

- Er staan bijzondere bomen zoals Sophora (honingboom), Gleditsia (valse christusdoorn) en grote Carpinus bomen(haagbeuk).
- De variatie aan graven en grafmonumenten is groot in leeftijd en van groot tot klein.
- Het is rustig en stil op de begraafplaats.
- Is het een rustpunt voor recreatieve fietsers/wandelaars? Nee
- Er komen weinig bezoekers of wandelaars.
- De belevingswaarde is veel minder dan Ooster- en Westerbegraafplaats.

10. Maatschappelijke waarde

Funcities van de begraafplaats met maatschappelijke waarde

- Lijkbezorging/begraven en asbestemmingen
- Rouwverwerking/gedenken

Teksten Afdeling Stadsdeelbeheer, cluster Strategie en
beleid Fysiek van de gemeente Enschede

Datum 16-12-2025

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend

ENSCHUDE